

Назар ТЕРЕЩЕНКО

магістрант I курсу спеціальності
Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Ю.А. БОНДАРЕНКО**,
докт. пед. наук, професор

КОРЕКЦІЙНИЙ ВПЛИВ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто проблему корекційного впливу театралізованої діяльності на розвиток мовлення дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. Виявлено, що знайомство дітей із затримкою психічного розвитку з театралізованою діяльністю починається з молодшого дошкільного віку через пальчиковий і ляльковий театри, театралізовані ігри і сприяє мовленнєвій активності, комунікації, збагаченню словника, удосконаленню звукової культури, інтонаційного ладу та формуванню уваги, пам'яті, просторових уявлень, що є фундаментом розвитку мовлення.

Ключові слова: діти із затримкою психічного розвитку, дошкільники, розвиток мовлення, театралізована діяльність, засоби.

Nazar Tereshchenko. The corrective influence of the means of theatrical activities on speech development of preschool children with delayed mental development

The article examines the problem of the corrective effect of means of theatrical activity on the speech development of preschool children with mental retardation. It was found that acquaintance of children with a delay in mental development with theatrical activities begins at the younger preschool age through finger and puppet theaters, theatrical games, and contributes to speech activity, communication, vocabulary enrichment, improvement of sound culture, intonation and formation of attention, memory, spatial ideas, which is the foundation of the development of speech.

Key words: children with mental retardation, preschoolers, speech development, theatrical activity, means.

Постановка проблеми. У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено, що метою діяльності закладу дошкільної освіти є забезпечення гармонійного розвитку кожної дитини, створення сприятливих умов для її особистісного розвитку та творчої само-реалізації. Ефективним засобом педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника виокремлено театралізовану діяльність, як засобу естетичного виховання, інтенсивного мовленнєвого розвитку дитини, а також розвитку мислення, уяви, уваги і пам'яті, що є основою формування правильного мовлення.

Театралізована діяльність у закладі дошкільної освіти є обов'язковим компонентом освітнього процесу, ігрової, комунікативної,

музично-художньої та самостійної діяльності. Тож проблема корекційного впливу театралізованої діяльності на розвиток мовлення дошкільників із затримкою психічного розвитку (ЗПР) набуває актуальності в умовах сьогодення.

Аналіз досліджень і публікацій. Доведено, що формування мовленнєвої функції у дітей із затримкою психічного розвитку найчастіше відбувається в уповільненому темпі та супроводжується її порушеннями (І. Глущенко, А. Колупаєва, І. Марченко, Т. Марчук, І. Омельченко, М. Певзнер, Л. Савчук, Г. Соколова, К. Шапочка та ін.).

Низький рівень сформованості мовної діяльності в дітей із затримкою психічного розвитку є перешкодою для повноцінного засвоєння основних засобів мовлення, здійснення мовленнєвої діяльності (Т. Волковська, В. Глухов, А. Колупаєва, Т. Сак, І. Ужченко та ін.).

Проведенні численні дослідження вказують на те, що для дітей із ЗПР характерний системний недорозвиток мовлення, при якому спостерігається неоднорідність і стійкість мовленнєвої патології, що проявляється в поєднанні різноманітних мовленнєвих розладів центрально-органічного характеру та переважанні семантичного розладу (Т. Волковська, І. Глущенко, В. Морозова, Л. Полякова та ін.) [1].

Метою дослідження визначено аналіз корекційного впливу театралізованої діяльності на мовленнєвий розвиток дошкільників із затримкою психічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Театралізована діяльність дітей дошкільного віку – це вид художньо-творчої діяльності, в процесі якого його учасники освоюють доступні засоби сценічного мистецтва і, відповідно до обраної ролі (актора, сценариста, художника-оформлювача, глядача тощо), беруть участь у підготовці та розігруванні різного виду театральних вистав, долучаються до театральної культури. На думку С. Томчікової, театралізована діяльність дітей старшого дошкільного віку – це специфічний вид художньо-творчої діяльності, у процесі якої її учасники освоюють доступні засоби сценічного мистецтва, і відповідно до обраної ролі (актора, сценариста, художника-оформлювача, глядача тощо), беруть участь у підготовці та розігруванні різного виду театральних вистав, долучаються до театральної культури.

Окрім того, театралізована діяльність є перспективним напрямом розвитку мовленнєвих здібностей та мовленнєвої компетентності дітей завдяки використанню театралізованих ігор з творчим та

інтелектуальним навантаженням. Як зазначає А. Шевчук «через рольові висловлювання, драматичну розробку сюжетів літературних творів дитина – дошкільник засвоює сенс і активно експериментує зі словом, мімікою, жестом, рухом, оволодіває різними способами думок, характеру, образу героїв вистави» [4, с.1].

Корекційна спрямованість театралізованої діяльності на розвиток мовлення дошкільників із затримкою психічного розвитку реалізується через те, що:

1) «діти отримують зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення, насиченого влучними образними виразами, фразеологізмами;

2) діти вживають різні типи мовлення і форми зв'язних висловлювань для вирішення конкретних ігрових комунікативних ситуацій;

3) вихованці вправляються в риторичі, їх мовлення стає більш зрозумілим, виразним, граматично оформленим;

4) в процесі підготовки і показу вистави у дітей розвивається зв'язне мовлення, що має емоційно забарвлений характер і передбачає широке вживання вербальних і невербальних засобів виразності;

5) в театралізованих іграх, через ігри-драматизації діти висловлюють свої почуття, переживання, враження, освоюють їх в діяльності в безпосередньому контакті один з одним» [3].

В спеціальній літературі зазначено, що театральна гра: активізує словник дітей; удосконалює звукову культуру мовлення, інтонаційний лад; розвиває діалогічне та монологічне мовлення; здійснює мовленнєве «розкріпачення»; формує вміння передавати різні почуття, використовуючи міміку, жест, інтонацію; удосконалює навички спілкування в колективі однолітків; підвищує рівень загальної культури дитини тощо [2].

Одним із цінних корекційних надбань театралізованої діяльності є те, що в театралізованій грі відбувається розвиток таких комунікативних умінь як: вміння вступати в контакт із однолітками, організувати спілкування, яке у старших дошкільнят виявляється у включенні до спільної діяльності; вислуховувати співрозмовника; узгоджувати свої наміри з іншими; підтримувати елементарний діалог з дорослими та однолітками; здатність до емпатії; знання правил поведінки, яких слід дотримуватись при спілкуванні з однолітками та дорослими [1].

Практичний досвід роботи показав, що важливою умовою успішного застосування театралізованих ігор під час різних видів діяльності дітей із ЗПР є їх мовленнєва активність на основі наслідування за зразком, що виражається в повторенні одних і тих же звуків, звукосполучень, слів. У процесі роботи над вивченням ролей значно активізується словник дитини, удосконалюється звукова культура, інтонаційний лад. Подані ролі спонукають дошкільників із ЗПР чітко і зрозуміло висловлюватися, опановуючи виразністю звучання, гармонією, словесними формами (питанням, відповіддю, діалогом, бесідою, розповіддю тощо).

Теоретичний аналіз та практичний досвід роботи засвідчив, що для дитини театр це – свято (казкові атрибути, яскраві вогні, оплески, посмішки), розвиток пізнавальних інтересів дітей, вдосконалення їх психічних процесів (пам'яті, уваги, мислення), розширення кругозору та мовленнєвого спілкування, усвідомлення власного «Я» і можливість самовираження особистості. Знайомство дітей із ЗПР з театралізованою діяльністю починається з молодшого дошкільного віку через найдоступніші види театру – пальчикового і лялькового.

Теоретичний аналіз засвідчив, що пальчиковий театр сприяє розвитку мовлення, уваги, пам'яті, формує просторові уявлення, розвиває спритність, точність, виразність, координацію рухів, підвищує працездатність, тонус кори головного мозку.

Дослідження фізіологів довели, що рухові імпульси пальців рук впливають на формування «мовних» зон і позитивно діють на всю кору головного мозку дитини. Тож, наслідування рухами рук, ігри з пальцями стимулюють і прискорюють процес мовленнєвого і розумового розвитку дитини із ЗПР, готують руку до письма, розвивають мислення.

Граючи в ляльковий театр, дитина стає актором, режисером, сценаристом свого спектаклю. Вона придумує сюжет, озвучує героїв, користуючись багатством української мови. Використовуючи виразні засоби і інтонації, що відповідають характеру героїв і їх вчинків, намагається говорити чітко і зрозуміло для навколишніх.

Організуючи театралізовану діяльність дітей із ЗПР, педагог може цілеспрямовано формувати комунікативні вміння, що виявляються у вмінні вступати у процес спілкування; слухати, ставити питання під час діалогу, завершувати діалог, ясно і послідовно висловлювати свої думки, вміння узгоджувати свої дії з товаришами зі спілкування, домовлятися, розуміти емоційний стан партнера, вміння користуватися формами мовного етикету.

Висновок. Результати теоретичного дослідження дозволили дійти висновку, що театралізована діяльність має безпосередній вплив на розвиток мовлення дошкільників із затримкою психічного розвитку, зокрема комунікативних умінь та формування комунікативної компетентності, що є важливим в соціалізації дитини і її взаємодії у ньому.

Перспективою подальшого дослідження вбачаємо у розгляді наукових підходів та принципів, на яких базується методика формування комунікативної компетентності дошкільників із затримкою психічного розвитку засобами театральної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Омельченко І. М. Принципи реалізації програми «Розвиток мовлення» з молодшими школярами із затримкою психічного розвитку. *Джерело педагогічних інновацій. Інклюзивна освіта: досвід, ресурси, проблеми*. Випуск № 1 (17). Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 18-23.

2. Театралізована діяльність як засіб розвитку мовлення дітей. URL: <https://jak.koshachek.com/articles/stattja-z-rozvitku-movlennja-na-temu.html>

3. Філонова О.С. Розвиток мовної компетентності та творчих здібностей у дошкільників засобами театралізованої діяльності. URL: <https://vseosvita.ua/library/majster-klas-rozvitok-movnoi-kompetentnosti-ta-tvorcih-zdibnostej-u-doskilnikiv-zasobami-teatralizovanoi-dialnosti-206596.html>

4. Шевчук А. Творче освоєння дитиною світу культури. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2012. №12. С. 4-10.

Лілія ШИБЕЦЬКА

студентка 1 курсу (магістратури)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Логопедія
Рівненський державний
гуманітарний університет
Науковий керівник – **Л. М. БАЛІКА**,
канд. пед. наук, доцент

ЗАЇКАННЯ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІАГНОСТИЧНОЇ РОБОТИ

Статтю присвячено актуальній проблемі заїкання в дітей дошкільного віку. Особлива увага приділена основним напрямам діагностичної роботи з дітьми, що страждають на заїкання. У статті розглянуто ключові етапи обстеження звуковимовної сторони мовлення. Проаналізовано обстеження фонетико-фонематичної сторони мовлення, темпо-ритмічної та лексико-граматичної сторони мовлення. Пропоновані та схарактеризовані різноманітні вправи та завдання для корекції заїкання у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: заїкання, дошкільний вік, розвиток мовлення, діагностична та корекційна робота, логопед.